

Калачова Л.В. До проблеми реалізації неперервності освіти викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти : матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції [«Неперервна педагогічна освіта : стан, проблеми, перспективи»], (м. Умань, 24 квітня 2015 р.) / ред. кол.: О. І. Безлюдний, Т. Д. Кочубей, Б. А. Якимчук та ін. – Умань : ФОП Жовтий, 2015. – 133 с. – С. 41-44.

Людмила Калачова,

науковий співробітник лабораторії систем відкритої освіти Науково-дослідного інституту ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України

ДО ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ НЕПЕРЕРВНОСТІ ОСВІТИ ВИКЛАДАЧІВ ІНСТИТУТІВ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Дослідження провідних науковців та європейські нормативні документи в галузі освіти визначають пріоритетним завданням освіти сьогодні – підготовку висококваліфікованих фахівців, які навчаються протягом всього життя, самовдосконалюються і прагнуть до розвитку. Підготовка викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти як провідних спеціалістів, які займаються підвищенням кваліфікації наукових та педагогічних кадрів, повинна мати випереджувальний характер, проте на момент здійснення дослідження це питання носить відкритий характер. Із розвитком інформаційного суспільства відбувається постійна модифікація форм, методів і засобів навчання, що призводить до необхідності вдосконалення методики викладання викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти з врахуванням інновацій. В той же час для їх підготовки можуть бути використані нові форми і технології навчання, що дозволять навчатися без відриву виробництва задля вирішення конкретних професійних завдань із врахуванням особливостей навчання дорослих [1].

В умовах необхідності інноваційного розвитку освіти заклади післядипломної педагогічної освіти змушені швидко адаптуватися до новітніх змін у формах і засобах навчання, перепідготовки та підвищення кваліфікації. Таким чином виникає потреба у постійному підвищенні кваліфікації самих викладачів закладів післядипломної педагогічної освіти, які мають володіти передовим педагогічним досвідом, навичками використання новітніх науково-технічних розробок. А це в свою чергу, вимагає постійного, а не періодичного підвищення кваліфікації співробітників закладів післядипломної педагогічної освіти шляхом проведення майстер-класів, тренінгів, постійнодіючих семінарів, електронних навчальних курсів без відриву від навчального навантаження. Обмеженість тривалості регулярного підвищення кваліфікації, що регулюється державними органами не відповідає темпам входження інноваційних розробок в освітній процес. Стаття 57 Закону України «Про освіту» [2] зазначає необхідність підвищення кваліфікації не рідше, ніж один раз у п'ять років, що не відповідає сучасним темпам розвитку науки і техніки і є недостатньою умовою для роботи педагогічних працівників в умовах постійної модернізації освіти.

Курси підвищення кваліфікації один раз на 5 років не актуальні за сучасних умов. Швидкоплинність змін у змісті сучасної освіти диктує необхідність постійного (безперервного) самовдосконалення сучасного педагога, що повинно змінити підвищення кваліфікації на курсах один раз на 5 років, як це традиційно мало місце довгий час. Тому виникає необхідність пошуку нових форм, методів і засобів навчання, які можуть запропонувати обласні інститути післядипломної педагогічної освіти. Один із шляхів модернізації післядипломної педагогічної освіти - кредитно-модульна система неперервного навчання, пролонгована впродовж 5-ти років. Суть її полягає у щорічному дозованому навчанні за окремими модулями (кредитами), зменшенні очного навчання на курсах підвищення кваліфікації, введені дистанційної форми навчання і запровадженні додаткових модулів у формі короткочасних спецкурсів за вибором і тематичних семінарів (тренінгів) [3].

Звертаючись до досвіду європейської освіти, зазначимо, що в Швеції Національний комітет освіти визначає декілька шляхів підвищення кваліфікації педагогічних працівників: поглиблення до дипломної підготовки на основі отриманого педагогом досвіду; локальне підвищення кваліфікації педагогів одного чи декількох навчальних закладів щодо вирішення їх конкретних потреб; здійснення педагогічних досліджень через централізоване

Калачова Л.В. До проблеми реалізації неперервності освіти викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти : матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції [«Неперервна педагогічна освіта : стан, проблеми, перспективи»], (м. Умань, 24 квітня 2015 р.) / ред. кол.: О. І. Безлюдний, Т. Д. Кочубей, Б. А. Якимчук та ін. – Умань : ФОП Жовтий, 2015. – 133 с. – С. 41-44.

замовлення; підвищення кваліфікації внаслідок освітніх реформ, зміни чи оновлення навчальних програм; організація навчання за індивідуальними потребами [4]. Таким чином, у європейській освіті підвищення кваліфікації відбувається як реакція на зміни у суспільстві, науці, освіті, а не відповідно до встановлених термінів, що має важливе концептуальне значення як для організації підвищення кваліфікації педагогічних працівників, вибору його змісту зокрема, так і для мотивації та цілепокладання навчальної діяльності педагогів.

Болонський процес визначає навчання впродовж життя як отримання кваліфікацій, розширення кола знань і розуміння, набуття нових навичок і компетенцій, збагачення особистісного зростання [5, с.3]. При цьому підкреслюється, що кваліфікації можуть набуватися через гнучкі траєкторії навчання, включаючи заочне навчання, а також навчання на виробництві. Попереднє навчання буде визнаватися, незалежно від того, чи знання, навички і компетенції були отримані через формальні, неформальні або неофіційні траєкторії навчання [6].

Відповідно до статті 6 Закону України Про професійний розвиток працівників: професійне навчання працівників здійснюється безпосередньо у роботодавця та на договірній основі у професійно-технічних та вищих навчальних закладах, на підприємствах, в установах або організаціях, роботодавець може утворити окремий підрозділ з питань професійного навчання працівників або покласти функції з організації такого навчання на відповідних фахівців [7].

Відповідно до Положення про підвищення кваліфікації та стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів навчання таких працівників може здійснюватися на підставі договорів, що укладаються між закладом-замовником та закладом-виконавцем за видами довгострокового або короткострокового (семінари, семінари-практикуми, семінари-наради, семінари-тренінги, тренінги, вебінари, "круглі столи" тощо) підвищення кваліфікації. Навчальні плани та програми визначаються договором між закладом-замовником і закладом-виконавцем. Строк довгострокового підвищення кваліфікації за обсягом годин навчальної програми становить не менше 108 академічних годин (два національних кредити або три кредити ECTS), строк короткострокового підвищення кваліфікації за обсягом годин навчальної програми становить менше 108 академічних годин (один національний кредит або два кредити ECTS) [8].

Аналітичні дані Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України містять наступні показники щодо вибору форм подальшої освіти дорослих, які мають вже мають вищу: формальна – 8,5%, неформальна – 30,9%, інформальна - 55,2% [9]. На нашу думку, така ситуація зумовлена протиріччями між досить великими інтервалами законодавчо встановлених довгострокових курсів підвищення кваліфікації і стрімким розвитком інновацій, що призводить до необхідності самостійного пошуку шляхів отримання нових знань, умінь, навичок.

Погоджуємось із думкою І. К. Степанян, яка наголошує на необхідності оновлення спеціальних знань, вмінь та навичок за окремими напрямками та технологіями, зокрема, інноваційними, модернізованими, і приходить до висновку, що для цього немає необхідності у побудові довгострокового підвищення кваліфікації, достатньо короткострокового, побудованого на оптимальній організації, виборі методів, прийомів і форм цього навчання [10].

На сьогодні не існує певного закладу, який би займався підвищенням кваліфікації викладачів вищих навчальних закладів, тому питання підвищення кваліфікації окремих викладачів (в індивідуальному порядку) найчастіше вирішується організацією стажування педагогічних працівників, а масове підвищення кваліфікації викладачів вищих навчальних закладів повинно бути організоване керівництвом певного навчального закладу, в якому ці викладачі працюють. А з огляду на те, що нормативно-законодавчі документи України визначають необхідність здійснення підвищення кваліфікації педагогічних працівників не

Калачова Л.В. До проблеми реалізації неперервності освіти викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти : матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції [«Неперервна педагогічна освіта : стан, проблеми, перспективи»], (м. Умань, 24 квітня 2015 р.) / ред. кол.: О. І. Безлюдний, Т. Д. Кочубей, Б. А. Якимчук та ін. – Умань : ФОП Жовтий, 2015. – 133 с. – С. 41-44.

рідше, ніж раз на п'ять років, то питання неперервності освіти педагогічних працівників і здійснення регулярного підвищення кваліфікації у відповідності до виникаючих потреб залежать лише від навчального закладу і на практиці майже не здійснюється (що засвідчує відсутність такої категорії слухачів як викладачі інститутів післядипломної педагогічної освіти у планах-графіках провідних закладів післядипломної освіти).

В. Ю. Стрельников та І. Г. Брітченко наголошують на необхідності використання інноваційних технологій у підвищенні кваліфікації викладачів, що сприятиме появі сучасного конкурентного викладача нової якості і продуктивності. Крім того, вчені звертають увагу на доцільність організації курсів підвищення кваліфікації викладачів на базі навчального закладу, в якому вони працюють, у вигляді авторських курсів та тренінгів провідних фахівців, так як це допомагає заощадити не тільки фінансові ресурси, а й час викладачів, дає можливість удосконалити свою кваліфікацію, не зупиняючи навчальний процес [11].

Розглянуті вище положення розкривають відносну самостійність неперервної освіти викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти, необхідність лише орієнтації їх у нових знаннях та технологіях, спрямування його дослідницької діяльності у необхідному напрямку. Це приводить до необхідності організовувати процес навчання із застосуванням нових методів, засобів та форм навчання, зокрема дистанційно, засобом електронних навчальних курсів, таким чином, у працівника освіти з'являється можливість не відриватися від свого навчального навантаження, встановлювати зручний темп і графік навчання, використовувати у засвоєнні нових знань зручні для себе технології та засоби.

Пошуку найоптимальніших технологій, засобів, форм та методів здійснення неперервного навчання фахівців в системі відкритої післядипломної педагогічної освіти присвячена робота лабораторії систем відкритої освіти Науково-дослідного інституту ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України (<https://sites.google.com/site/openeducationppo/>).

Список використаних джерел:

1. Калачова Л. В. Теоретичні засади підвищення кваліфікації викладачів післядипломної педагогічної освіти / Л. В. Калачова // Збірник наукових праць «Вісник післядипломної освіти». – № 9 (22). – 2013.
2. Закон України «Про освіту» : за станом на 1 січня 2013 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада УРСР від 23.05.1991 р., № 1060-ХІІ. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.
3. Покроєва Л. Умови активізації переходу до створення системи безперервної післядипломної педагогічної освіти / Л. Покроєва // Післядипломна освіта в Україні. – 2007. – № 2. – С. 54–56.
4. Edelfelt R. Staff. Development for School Improvement / Edelfelt R. Staff. – London : National Center on Teaching and Learning, 1983. – 296 p.
5. The Bologna Process 2020 – The European Higher Education Area in the new decade. Communiqué of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education [Електронний ресурс]. – Leuven, Louvain-la-Neuve, 2009. – 6 p. – Режим доступу : http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/conference/documents/leuven_louvain-la-neuve_communiq%C3%A9_april_2009.pdf.
6. Пуховська Л. Навчання впродовж життя як пріоритетний напрям Болонського процесу у наступному десятиріччі [Електронний ресурс] / Людмила Пуховська // Освіта дорослих : теорія, досвід, перспективи. – 2010. – № 2. – С. 77–84. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/OD/2010_2/10PLPPND.pdf.
7. Закон України «Про професійний розвиток працівників». – Офіційний вісник України від 17.02.2012 р., № 11, стор. 12, стаття 395.

Калачова Л.В. До проблеми реалізації неперервності освіти викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти : матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції [«Неперервна педагогічна освіта : стан, проблеми, перспективи»], (м. Умань, 24 квітня 2015 р.) / ред. кол.: О. І. Безлюдний, Т. Д. Кочубей, Б. А. Якимчук та ін. – Умань : ФОП Жовтий, 2015. – 133 с. – С. 41-44.

8. Положення «Про підвищення кваліфікації та стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів» / МОНмолодьспорт України від 24.01.2013 р. № 48. – Офіційний вісник України – офіц. вид. від 19.04.2013 № 28, стор. 328, стаття 984, код акту 66656/2013.

9. Карпенко М. Освіта протягом життя : світовий досвід і українська практика. Аналітична записка [Електронний ресурс] / М. Карпенко // Офіційний сайт Національний інституту стратегічних досліджень при Президентові України. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/252/>.

10. Степанян И. К. Педагогические условия повышения квалификации преподавателей вузов средствами проектных технологий в системе дополнительного профессионального образования : автореферат дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика проф. образ.» / И. К. Степанян – Москва, 2011. – 24 с.

11. Стрельников В. Ю. Інноваційні технології у підвищенні кваліфікації викладачів / В. Ю. Стрельников, І. Г. Брітченко // Офіційний сайт Полтавського університету економіки і торгівлі [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.mipk.puet.edu.ua/training.php> – Заголовок з екрану.